

Sote – paranevatko vammaispalvelut?

Vammaispalveluiden neuvottelupäivät 9.2.2022

Heikki Hiilamo

Mitä sote-uudistus tarkoittaa?

- 1 rahoittaja (valtiovarainministeriö)
- 21 hyvinvointialuetta + Helsinki & Ahvenanmaa, joissa yksi budjetti sekä täysi (horisontaalinen ja vertikaalinen) sote-integraatio
- Sote-hallinnon ja -rahoituksen uudistus, ei muutoksia palveluja koskeviin oikeuksiin

Mitä voi kohtuudella odottaa?

- ”Onnistutaan jos 1.1.2023 jälkeen kukaan ei huomaa muutosta”
- Rahoituskehys tiukka - > ankara ohjaus valtiovarainministeriöstä
- Muutokset (hyvässä ja pahassa) näkyvät myöhemmin
- Uusi vammaispalvelulaki tulossa samaan aikaan sote-uudistuksen kanssa

Sote-uudistuksen tavoitteet

Sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistuksen keskeisinä tavoitteina on

- kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja,
- turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut kaikille suomalaisille,
- parantaa palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta,
- turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti,
- vastata yhteiskunnallisten muutosten mukanaan tuomiin haasteisiin,
- hillitä kustannusten kasvua.

Sote-uudistuksen tavoitteet VAMMAISPALVELUISSA

Sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistuksen keskeisinä tavoitteina on

- kaventaa VAMMAISTEN JA EI-VAMMAISTEN hyvinvointi- ja terveyseroja (1),
- turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut kaikille VAMMAISILLE (2),
- parantaa VAMMAISPalveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta (3),
- turvata VAMMAISPALVELUIDEN ammattitaitoisen työvoiman saanti (4),
- vastata yhteiskunnallisten muutosten mukanaan tuomiin haasteisiin VAMMAISTEN ELÄMÄSSÄ (5),
- hillitä VAMMAISPALVELUIDEN kustannusten kasvua (6).

”kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja”

- Iso potentiaali kaventaa eroja
- Uhkana kuitenkin marginalisoituminen

”turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat
sosiaali- ja terveystalvelut kaikille
suomalaisille”

Kuusikko-
työryhmä

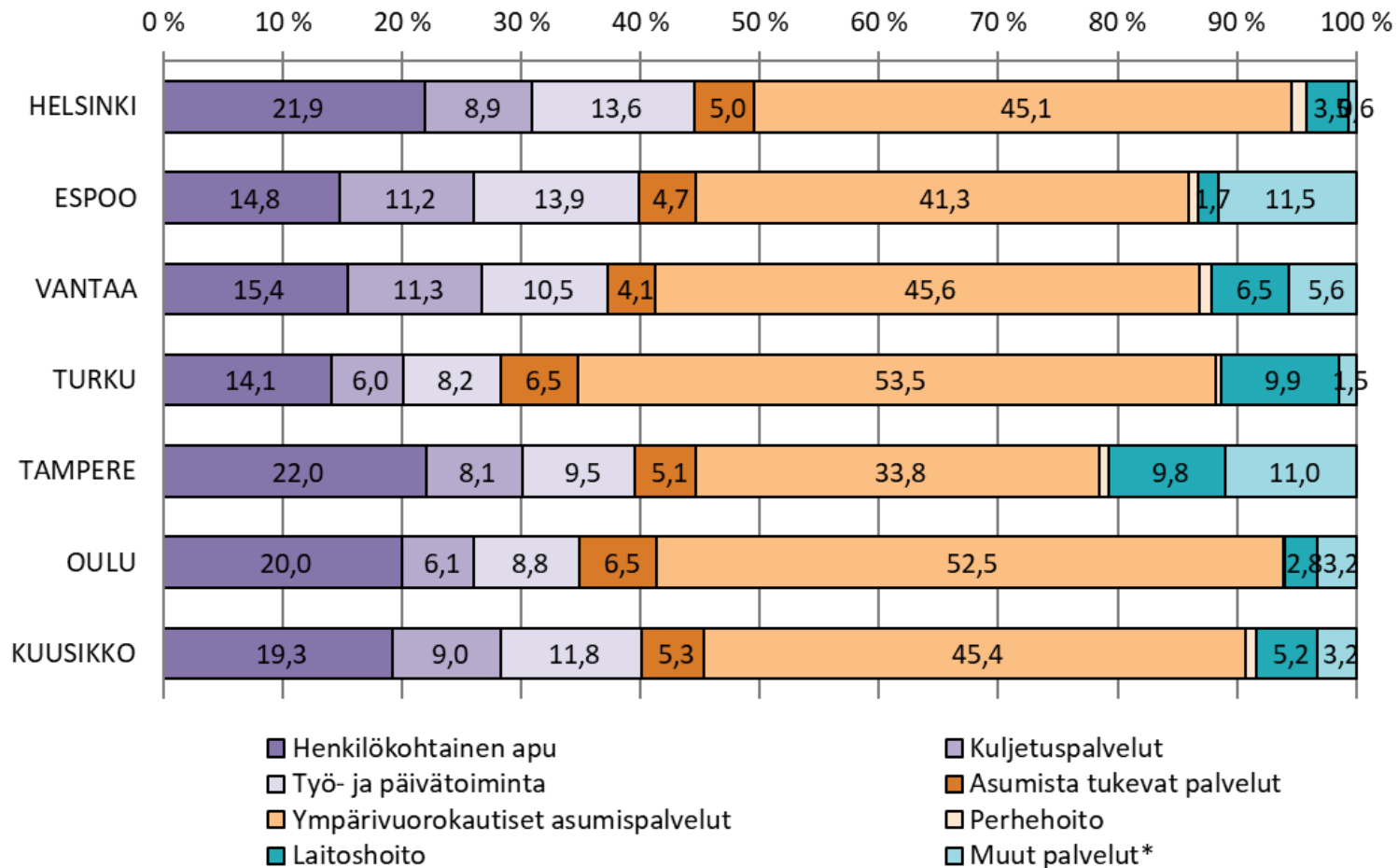
Kuuden suurimman kaupungin vammaisten palvelut ja kustannukset

vuonna 2020

Kuusikkokuntien vammaispalvelut

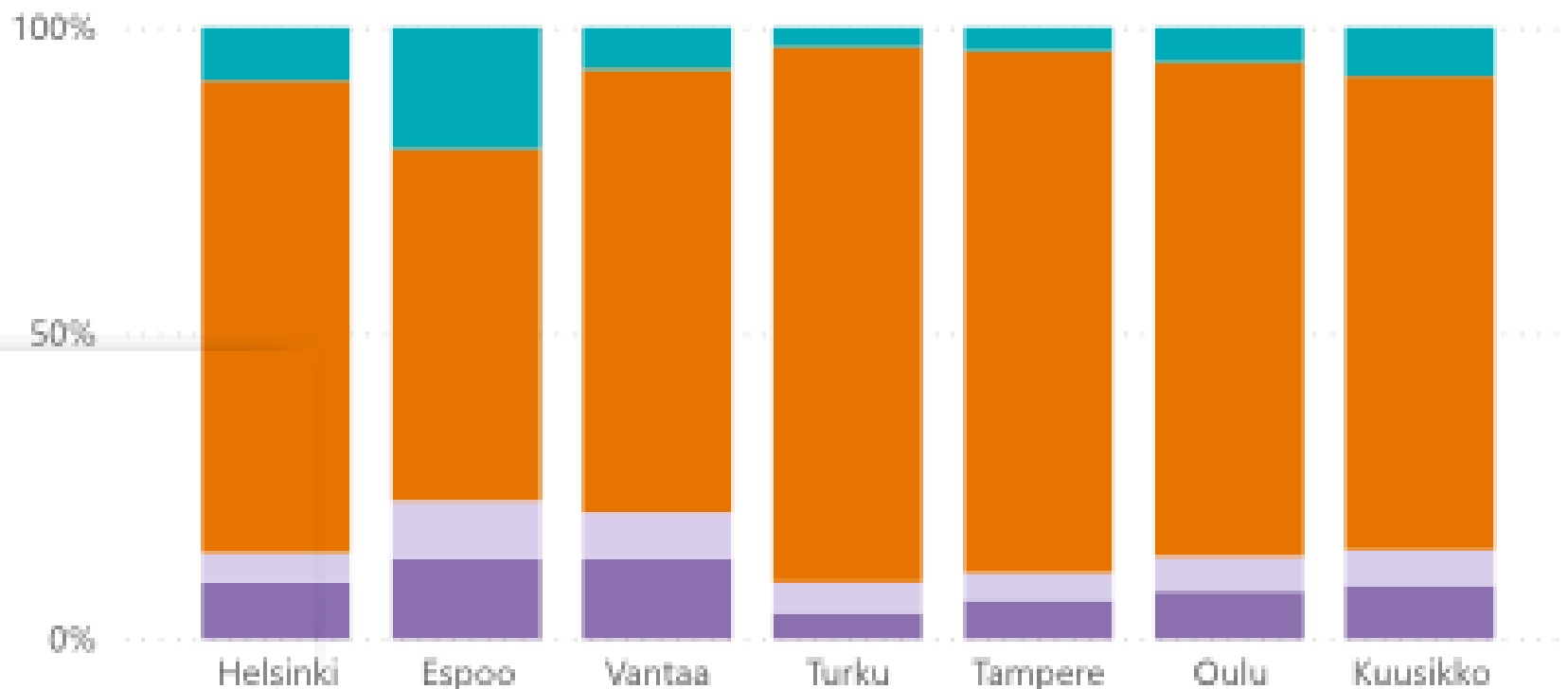
- Pääasiassa kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) sekä vammaispalvelulain (380/1987) mukaiset palvelut ja tukitoimet. Tietoja myös sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaisista kuljetuspalveluista, ja osin muista sosiaalihuoltolain mukaisista palveluista ja omaishoidon tuesta.
- Keskeiset palvelukokonaisuudet: henkilökohtainen apu, avohuollon palvelut (kuljetuspalvelut, asumista tukevat palvelut sekä työ- ja päivätoiminta), ympärivuorokautiset asumispalvelut, kehitysvammaisten perhehoito ja kehitysvammaisten laitoshoido

Vammaisten palvelujen eri palvelumuotojen kustannusten osuus (%) vammaisten palvelujen kokonaisnettokustannuksista kunnittain vuonna 2020.

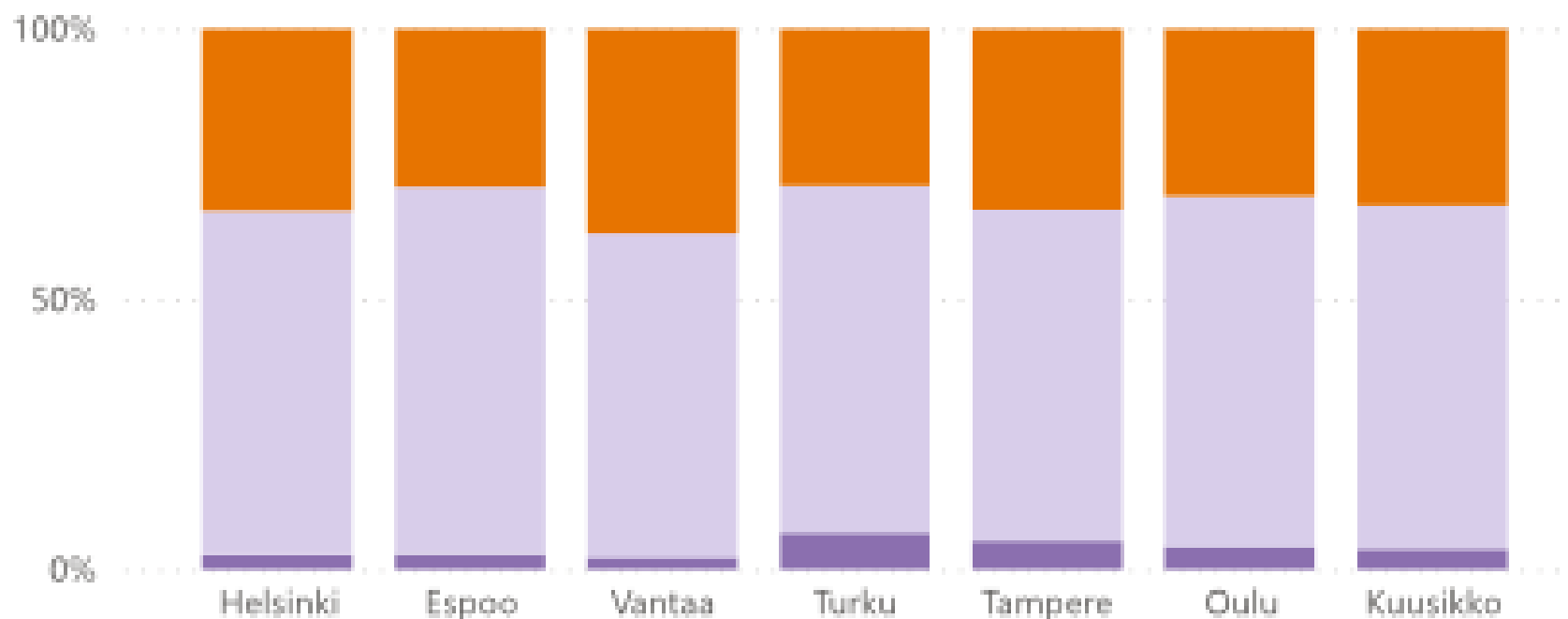
Henkilökohtaisen avun asiakkaille myönnettyjen avustustuntien osuudet (%) neljässä eri luokassa

● 21–30 h / viikko ● 31–40 h / viikko ● Korkeintaan 20 h / viikko ● Yli 40 h / viikko

Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen asiakasmääriä ikäryhmittäin

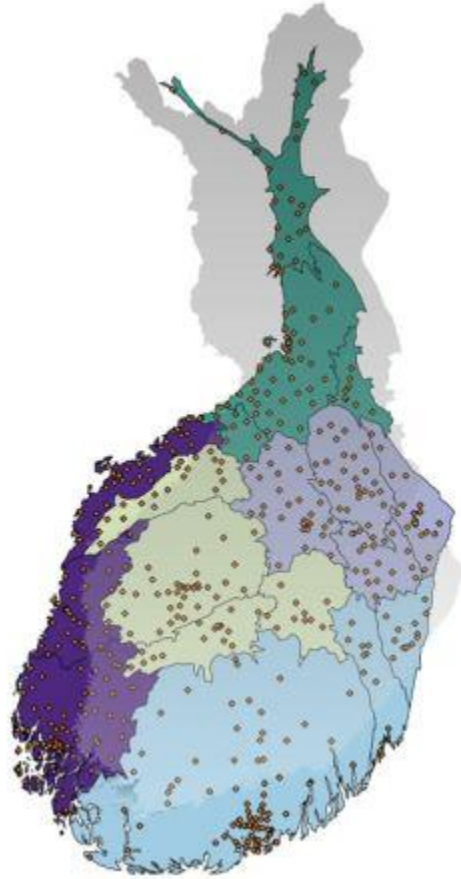
● 0-17 ● 18-64 ● 65 vuotta täyttäneet

Yhdenvertaisuuden mahdollisuudet ja uhat

- Edellytykset yhdenvertaisuuteen paranevat isommilla alueilla
- Mahdollisuus parantaa vammaispalvelulainsäädännön yhdenmukaisempaan soveltamista
- Mahdollisuus sovittaa paremmin yhteen sosiaali- ja terveyspalveluta yhteen vammaisten ihmisten tarpeita vastaavasti
- Miten palvelut voidaan turvata hyvinvointialueiden reunoilla?

”parantaa palveluiden saatavuutta ja
saavutettavuutta”

” turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti”

- Nykyisin osaaminen palvelujen järjestämisessä vaihtelevat merkittävästi kuntien ja kuntayhtymien välillä
- Vammaispalveluihin liittyvää erityisosaamista paikoin niukasti
- Työvoiman saanti kriittinen ongelma kaikissa sote-palveluissa

”vastata yhteiskunnallisten muutosten mukanaan tuomiin haasteisiin”

Vammaispalvelulain tarkoitus

”Tämän lain tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä.”

- > Yhdenvertaisuus toteutuu suhteessa vallitsevaan elintasoon ja elämäntapaan
- > Vammaisuuden haitat ja esteet ilmenevät yhteiskunnallisessa ja sosiaalisessa kontekstissa (esim. osallistuminen koulutukseen ja työelämään)

Vammaispalvelulain tarkoitus HE 159/2018 vp

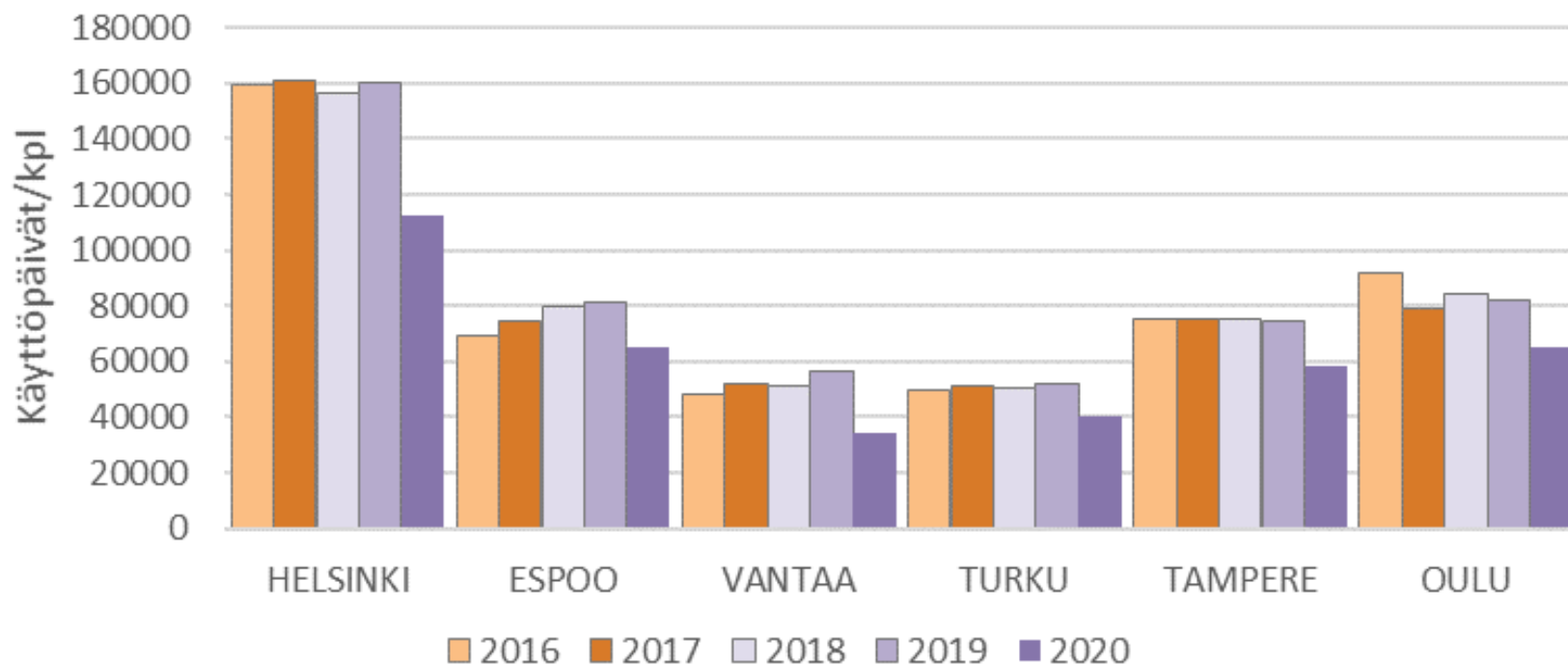
- 1) toteuttaa vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja osallistumista yhteiskunnassa;
- 2) ehkäistä ja poistaa esteitä, jotka rajoittavat vammaisen henkilön yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja osallistumisen toteutumista yhteiskunnassa;
- 3) tukea vammaisen henkilön itsenäistä suoriutumista ja itsemääräämisoikeuden toteutumista;
- 4) turvata vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen mukaiset, riittävät ja laadultaan hyvät palvelut.

Terveydenhuollon polarisaatio

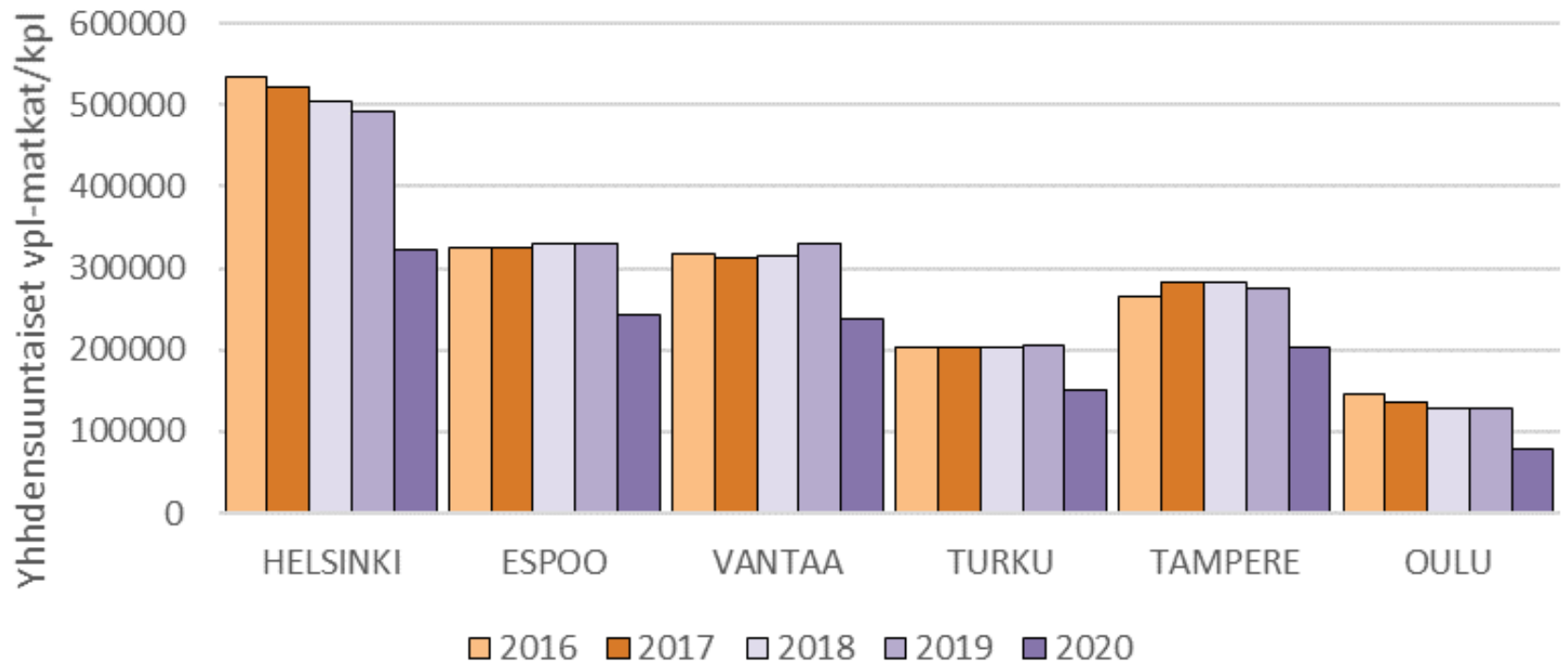
	A	B
Lapset	vakuutus	ei-vakuutusta
Opiskelijat	YTHS	muut
Työikäiset	tth	ei tth
Eläkeläiset	vakuutus, varallisuus	ei-vakuutusta, ei varallisuutta

Kehitysvammaisten päivä- ja työtoimintakeskusten käyttöpäivät kuutoskaupungeissa vuosina 2016-2020

Yhdensuuntaiset VpL-matkat kuutoskaupungeissa vuosina 2016-2020

” hillitä kustannusten kasvua”

Kuusikko-
työryhmä

Kuuden suurimman kaupungin vammaisten palvelut ja kustannukset

vuonna 2020

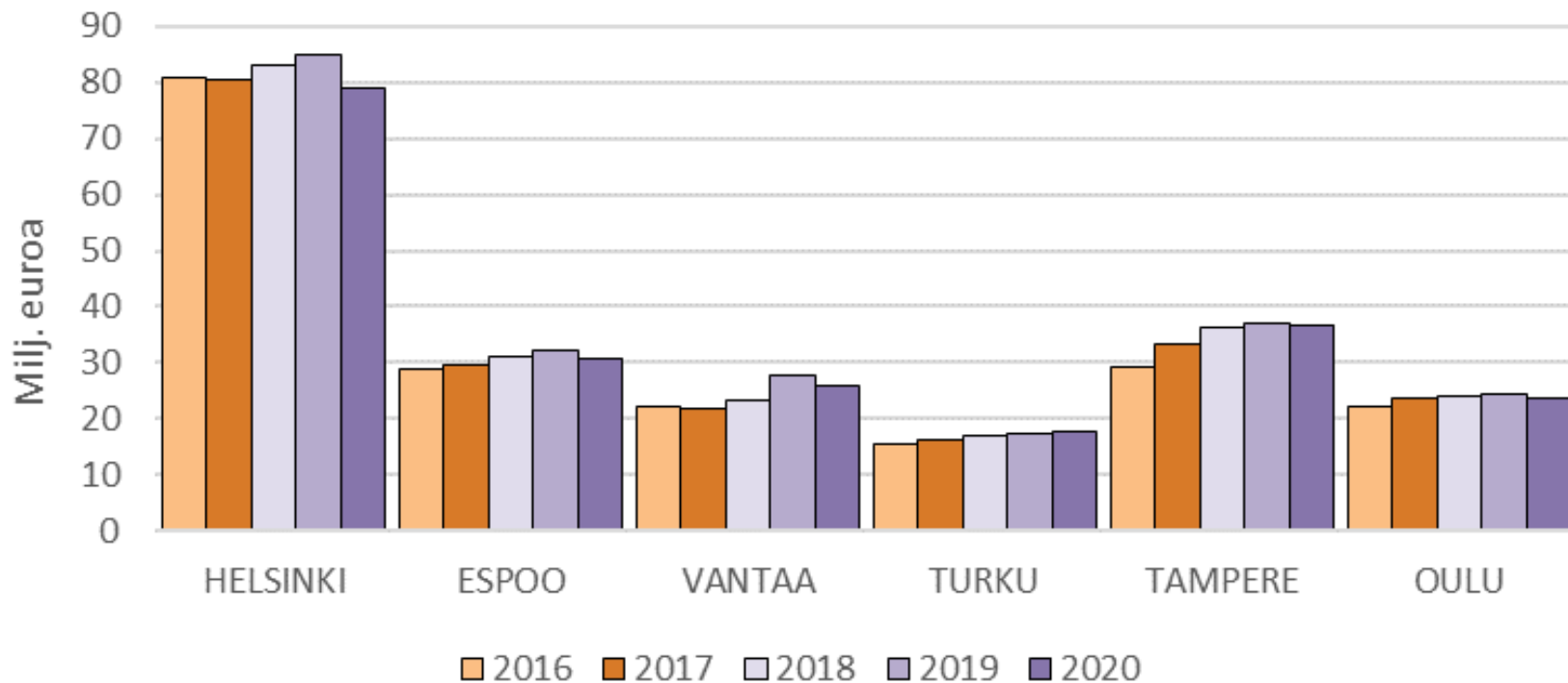
**Taulukko 2. Vammaisten palvelujen deflatoidut nettokustannukset ja asukaskohtaiset kustannukset kuu-
toskaupungeissa vuosina 2016, 2019 ja 2020 sekä deflatoitu muutos (%) vuosista 2016 ja 2019.**

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kustannukset yhteensä 2016	170 147 595	71 306 520	53 555 892	46 813 571	56 888 384	49 484 087	449 803 851
€/asukas	268	260	244	250	249	247	258
Kustannukset yhteensä 2019	180 654 142	83 227 062	63 244 717	51 414 687	70 963 697	52 806 077	508 698 513
€/asukas	276	287	271	266	298	257	280
Kustannukset yhteensä 2020	175 873 957	80 974 368	63 388 956	50 853 292	71 100 454	51 782 133	493 973 159
€/asukas	268	277	267	262	295	250	270
Muutos 2019–2020, %	-2,6	-2,7	0,2	-1,1	0,2	-1,9	-2,9
Muutos 2016–2020, %	3,4	13,6	18,4	8,6	25,0	4,6	9,8

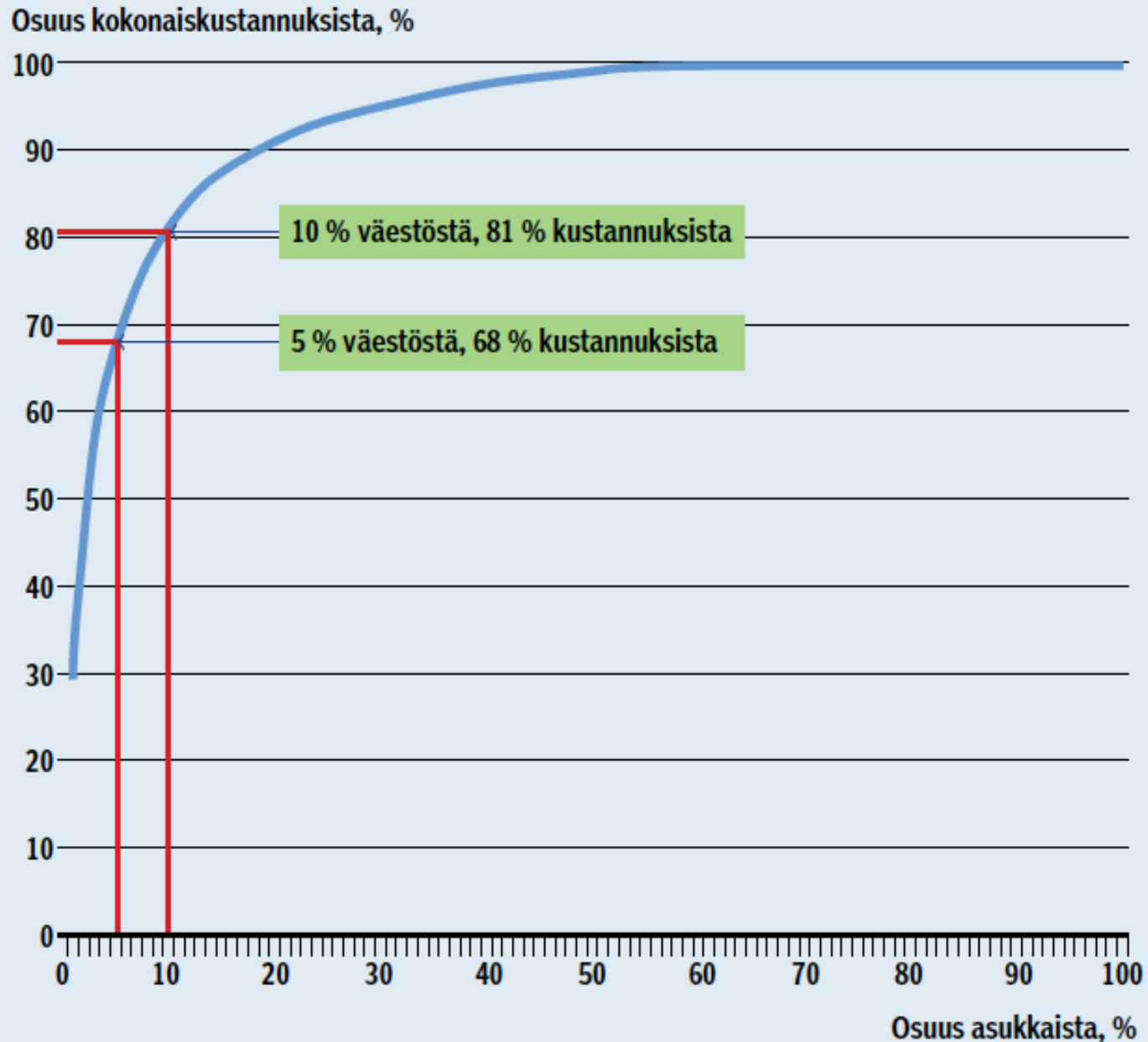
Taulukko 3. Vammaisten palvelujen nettokustannukset palvelumuodoittain (milj. €) kuutoskaupungeissa vuosina 2016, 2019 ja 2020 sekä deflatoitujen kustannusten muutos (%).

Palvelut ja tukitoimet	Miljoonaa euroa			Muutos, %	
	2016	2019	2020	2016-20	2019-20
Henkilökohtainen apu	77,0	94,4	93,1	21,0	-1,4
Kuljetuspalvelut	54,1	55,8	43,7	-19,3	-21,7
Asumista tukevat palvelut	22,0	24,4	25,5	15,7	4,5
Työ- ja päivätoiminta	54,0	65,3	57,1	5,6	-12,6
Tuettu työllistyminen*	..	..	1,9	-	-
Ympäri vuorokautiset asumispalvelut	177,1	212,5	219,6	24,0	3,3
Perhehoito	4,1	4,2	4,2	1,6	0,4
Laitoshoido	36,8	25,1	25,1	-31,9	-0,1
Muut palvelut	24,6	27,0	24,5	-0,5	-9,3
Kustannukset yhteensä	449,8	508,7	494,6	10,0	-2,8

VpL:n mukaisten palvelujen deflatoidut nettokustannukset kuutoskaupungeissa vuosina 2016- 2020

Kumulatiivinen jakauma asukaskohtaisista sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksista Oulussa vuonna 2011.

Eniten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja käyttävien jakautuminen ryhmiin ja ryhmien osuus väestön kalleimman kymmenesosan kokonaiskustannuksista.

Kalliit asiakasryhmät	Osuus (%) kalleimman 10 %:n kokonaiskustannuksista	
Vanhuspalvelujen asiakkaat	38	Sosiaalipalvelujen asiakkaat (voivat käyttää myös terveystalveluja): 62 % kokonaiskustannuksista
Lastensuojelun asiakkaat	5	
Vammais- ja kehitysvammaisten palvelujen asiakkaat	12	
Päihdepalvelujen ja päihde- ja mt-asumispalvelujen asiakkaat	6	
Psykiatrisen erikoissairaanhoidon asiakkaat	9	Terveysthuollon asiakkaat, joilla ei sosiaalipalveluja: 38 % kokonaiskustannuksista
Diabeetikot ja sydän- ja verisuonitautipotilaat	11	
Kalliit somaattiset sairaudet	17	
Muut kalleimpaan 10 %:iin kuuluvat	2	

Kalliiden asiakasryhmien aiheuttamat vuosikustannukset ja niiden jakautuminen eri palveluihin.

Kalliit asiakasryhmät	Kustannukset/ asukas/vuosi, euroa	Asiakasryhmien kustannusten jakautuminen eri palveluihin, %							Yhteensä
		Vanhus- palvelujen ja sosiaalitoimen asumispalvelut	Kotona asumisen tukeminen	Mielen- terveyspalvelut ja psykiatria	Lasten- suojelu	Somaattinen erikoissairaan- hoito	Avoterveyden- huolto (sis. hammashoito) ja päivystys	Perusterveyden- huollon vuode- osastohoito	
Vanhuspalvelujen asiakkaat, n = 3 113	29 700	41,7	24,2	0,8	0,0	13,7	1,9	17,7	100
Lastensuojelun asiakkaat, n = 500	26 700	0,0	0,1	5,2	89,7	3,6	1,3	0,0	100
Vammais- ja kehitys- vammopalvelujen asiakkaat, n = 138	21 000	44,2	22,3	0,0	0,0	24,5	2,6	6,4	100
Päihde- ja asumis- palvelujen asiakkaat, n = 828	18 222	47,0	1,7	30,4	0,0	13,7	3,7	3,5	100
Psykiatrisen esh:n asiakkaat, n = 1 564	13 600	0,9	3,7	62,6	0,0	26,0	4,8	2,1	100
Diabeetikot ja sydän- ja verisuonitauti- potilaat, n = 2 177	12 000	0,2	0,9	0,0	0,0	83,0	6,2	9,6	100
Kalliit somaattiset sairaudet, n = 4 809	8 730	0,0	0,2	0,1	0,0	90,9	5,8	3,0	100
Muut kalleimpaan 10 %:iin kuuluvat, n = 871	4 370	0,1	4,1	0,4	0,0	44,1	34,6	16,8	100
Ei-kalliit asukkaat, n = 137 245	417	0,1	2,1	5,9	0,2	39,8	51,0	0,9	100

Jotta sote-uudistus parantaisi
vammaispalveluita, resursseja tulisi
kohdentaa suhteessa enemmän ja/tai
tehokkaammin vammaispalveluihin –
olettaen etteivät kustannukset saa
kokonaisuutena kasvaa

Aluevaltuustojen rooli

- Puheenjohtajan ja virkamiesjohdon valinta
- Hyvinvointi- ja palvelustrategian valmistelu ja vahvistaminen: tuotantotavat, palveluyksiköiden sijoittelu, kokeilut ja hankkeet
- Resurssien käytön priorisointi: eriarvoisuuden vähentäminen
- Yhteistyö kuntien sekä yritysten ja kolmannen sektorin kanssa
- Koronakriisin sosiaalisen velan pienentäminen

Sote-uudistus on suuri
solidaarisuusprojekti